
SERİ B

CİLT 34

SAYI 1 1984

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ

ORMAN FAKÜLTESİ
DERGİSİ

ORMANCILIK ÖĞRETİMİ İLE UYGULAMA ARASINDAKİ İLİŞKİLER¹

Prof. Dr. Necmettin ÇEPEL²

Ormancılık yüksek öğretim ve eğitiminin, Yükseköğretim Kanunu'nda yazılı ilkelere göre ve ormancılık uygulaması için gerekli bilgi ve beceriyi kazandıracak şekilde yapılması gerekmektedir. Bu inceleme yazısı, bu ilkelerin ışığı altında ormancılık öğretiminin uygulama ile olan çeşitli ilişkileri bakımından arzettiği durumu açıklama, mevcut sorunlar ve çözüm yolları hakkında özet bilgiler verme ve konuyu tartışmaya açma amaçlarını taşımaktadır. Bu nedenle önce, Yükseköğretim Kanunu'nun ve ormancılık uygulamasının ilgili ve konumuza ilişkin ilkeleri üzerinde durulacak, daha sonra da mevcut durum analitik olarak incelenerek bir sonuca varılmaya çalışılacaktır.

1. YÜKSEKÖĞRETİM KANUNU VE ORMANCILIK UYGULAMASININ ÖĞRETİM İLE İLGİLİ GENEL İLKELERİ

İstanbul Üniversitesi'nin bir organı olarak Fakültemizin öğretim - uygulama ilişkileri bakımından görevleri ve amaçları, 2547 sayılı Yükseköğretim Kanununun 4. maddesinin (a) fıkrasının 7. bendi ile (b) ve (c) fıkralarında ve 5. maddesinin (d) fıkrasında şu şekilde belirtilmektedir :

(1) «Öğrencilerini ilgi ve yetenekleri yönünde, yurt kalkınmasına ve ihtiyaçlarına cevap verecek, aynı zamanda kendi geçim ve mutluluğunu sağlayacak bir mesleğin bilgi, beceri, davranış ve genel kültürüne sahip vatandaşlar olarak yetiştirmek».

(2) «Türk Devletinin ülkesi ve milletiyle bölünmez bir bütün olarak refah ve mutluluğunu arttırmak amacıyla, ekonomik, sosyal ve kültürel kalkınmasına katkıda bulunacak ve hızlandıracak programlar uygulayarak, çağdaş uygarlığın yapıcı, yaratıcı ve seçkin bir ortağı haline gelmesini sağlamak».

(3) «Yükseköğretim Kurumları olarak yüksek düzeyde bilimsel çalışma ve araştırma yapmak, bilgi ve teknoloji üretmek, bilim verilerini yaymak, ulusal alanda gelişme ve kalkınmaya destek olmak, yurtiçi ve yurtdışı kurumlarla işbirliği yapmak suretiyle bilim dünyasının seçkin bir üyesi haline gelmek, evrensel ve çağdaş gelişmeye katkıda bulunmak».

¹ Bu inceleme yazısı, 14 - 16 Kasım 1983 tarihleri arasında düzenlenen «Orman Fakülteleri Haftası» isimli bilimsel toplantıda bildiriler olarak sunulup, tartışılmıştır.

² İ.Ü. Orman Fakültesi, Toprak İlimi ve Ekoloji Anabilim Dalı Öğretim Üyesi.

(4) «Eğitim - öğretim plân ve programlarını, bilimsel ve teknolojik esaslara, ülke ve yöre ihtiyaçlarına göre kısa ve uzun vadeli olarak hazırlayıp sürekli olarak geliştirmek».

Ormancılık uygulamasının arzu ettiği öğretim şekli ve genel ilkeleri ise şu şekilde sıralanabilir :

Orman Mühendislerine;

- (1) Orman yetiştirme - koruma - orman ürünlerini taşıma - değerlendirme ve pazarlama faaliyetlerini plânlama, yönetme ve denetleme,
- (2) Ormancılık tekniğini alt basamak elemanlarına öğretme görevleri için gerekli bilgi ve beceriyi kazandırmak.

Fakültemiz'de uygulanmakta olan öğretim ve eğitim ile yukarıda açıklanan ilkelerin ışığı altında öngörülen amaçlar gerçekleştirilebiliyor mu? Aksayan yönler var mı? Varsa nelerdir? Bu konudaki sorunların çözümü için ne yapılmalıdır? Bütün bu hususlar incelenip bir sonuca varılmaya çalışılacaktır. Bunun için de önce bu konuda yapılmış çalışmalar ve elde edilen bulgular hakkında sırası ile bilgi verilecek, daha sonra da bunların bir değerlendirilmesi yapılarak bazı sonuçlar ortaya konacaktır.

2. ÖĞRETİM VE UYGULAMA ARASINDAKİ İLİŞKİLERİN İNCELENMESİ

Bu konuda yapılmış değerli çalışmalar bulunmakta ve Ormancılık öğretimi ile uygulama arasındaki ilişkilere ışık tutmaktadırlar (KALIPSIZ, GÜLEN ve TOKMANOĞLU 1969; PAMAY, KALIPSIZ, GÜLEN 1973; İNAL 1968; KALIPSIZ 1967; SHIRLEY ve GRAVES 1968, I. Ormancılık Yüksek Danışma Kurulu Yürütme Komitesi Raporu 1978).

Bu araştırma ve incelemeler içinde «İ.Ü. Orman Fakültesi'nin Öğretim ve Eğitim Sorunları ve Çözüm Yolları Hakkında Rapor» isimli çalışma, Fakültemiz Öğretim Üyelerinden Prof. Dr. A. KALIPSIZ, Prof. Dr. İ. GÜLEN ve Prof. Dr. T. TOKMANOĞLU tarafından 1969 yılında yapılmıştır.

Gerçekten büyük bir emek ve ciddi bir çalışma ürünü olan bu rapor içindeki bilgilerden, konuya çok yönlü ışık tuttuğu için, bu bildiriye geniş ölçüde yararlanılacaktır. Bu raporun hazırlanması için 7 ayrı anket formu hazırlanmış, bunlar Orman Yüksek Mühendisi çalıştıran 62 kuruluşa, 1588 Orman Yüksek Mühendisine ve Fakültemizin tüm öğretim üyeleri, öğretim yardımcıları, diğer personeli ve öğrencilerine gönderilerek yanıt verenler arasında (525 tane Orman Yüksek Mühendisi, 18 tane Orman Mühendisi çalıştıran kuruluş ve şahıs, öğretim üye ve yardımcılarının tümü, öğrencilerin bir kısmı) değerlendirme yapılmıştır. Konumuzla doğrudan doğruya ilgili olan anket sorularına verilen yanıtlar ve bunların değerlendirilmesi şu şekilde özetlenebilir :

(1) Fakültemizde okutulmakta olan derslerden «Orman Botanığı» ve «Silvikültür», uygulamada kullanıma ve yararlanma bakımından 1. sırada gelmektedir. Gerçekten, bu iki ders uygulama ve yararlanma derecesine göre 200 puan üzerinden 121 puan almıştır.

(2) Derslerin uygulama ve yararlanma derecesi bakımından önemlilik sırasını gösteren puanlar, çeşitli meslek dallarına göre büyük farklılıklar göstermektedir. Örneğin «*Toprak Koruma Dersi*», Erozyon ve Toprak Koruma Teşkilâtında çalışanlar tarafından 200 puan üzerinden 178 puanla değerlendirilirken, Yol Etüd ve Plân-lama Grubunda çalışanlar tarafından bu derse verilen değerlendirme puanı 4'tür.

(3) Dersler, uygulamada kullanılma ve yararlanma esaslarına göre «*Biyolojik - Teknik*», «*Mekanik - Teknik*», «*İdare ve İşletmecilik*» adı altında 3 gruba ayrılmış ve önem derecesine göre puanlandırılmaları istenmiştir. Alınan yanıta bunlara sırasıyla 55, 55 ve 51 puan verildiği belirlenmiş, yani üç grup dersin de aynı önem derecesine sahip olduğu şeklinde bir değerlendirme sonucu ortaya çıkmıştır.

(4) Önerilen 21 tane yeni dersin önem derecesine göre sıralanması istenmiştir. Bunlardan; (1) Organizasyon - Yönetim, (2) İdare/Halk İlişkileri, (3) Fidanlık - Tohum, (4) İstatistik Metodlar, (5) Jeoloji, (6) Araştırma ve Metod, (7) Meteoroloji ve Klimatoloji, (8) Makine Bilgisi'nin ilk 8 sırayı aldıkları ve halen okutulmakta olan derslerin önem derecesine ait ortalama puandan (55), daha yüksek puan aldıkları (60 - 89) görülmüştür.

Bu anket sorusuna «*teknik ve özel konularda çalışan*» uygulamacı grup tarafından verilen puanlara göre «*İstatistik Metodlar*», «*Araştırma ve Metod*», «*Meteoroloji - Klimatoloji*», «*Fidanlık - Tohum*» dersleri, önem derecesi bakımından halen okutulmakta olan derslerin önüne geçecek derecede yüksek puan almışlardır.

(5) Uygulamada çalışanların ençok zamanını alan faaliyetlerin başında «*organizasyon ve yönetim*» çalışmaları ile «*mevzuat uygulaması*» olduğu ortaya çıkmıştır. «*Ekonomik faaliyetler* ile kontrol-teftiş ve öğretimin zaman alma bakımından önemsiz olduğu anlaşılmaktadır.

(6) Uygulamada ençok eksikliği duyulan bilgi ve yetenek çeşitleri ile ilgili genel anket sonuçları şu şekildedir :

(6.1) Ençok eksikliği duyulan bilgi ve yetenek çeşitleri arasında «*Yönetim ve İşletme Bilgileri*» (Organizasyon - Yönetim Yeteneği, araştırma yeteneği ve bilgisi) birinci sırada gelmektedir. Bunu teknik bilgi ve beceri eksikliği izlemektedir.

(6.2) Eksikliği duyulan bilgi ve yetenek çeşitleri, değişik dallarda çalışanlara göre çok farklı olmaktadır. Örneğin Amenajman dalında çalışanlar, araştırma yeteneği bakımından büyük bir eksiklik duydukları halde (100 Orman Yüksek Mühendisinden 45 tanesi), Devlet Su İşleri'nde çalışanlar ise bu eksikliği duyamamaktadırlar (% 3).

(7) Uygulamada çalışan Orman Yüksek Mühendislerinin Fakültemizin bilimsel yayınlarına yeteri ölçüde ilgi duymamalarının en başta gelen nedeninin «*yayından haberdar olmama*» şeklinde yanıtlandığı anlaşılmıştır.

(8) Uygulamada çalışan Orman Yüksek Mühendislerinin teknik ve bilimsel sorunu çözmeye için ilk başvurduğu çare «*kitaptan aramak*» (% 59) tır. Bunu «*ar-kadaşına sormak*» (% 16) ve «*kendi kendine çözmeye uğraşmak*» (% 12) izlemektedir. Özellikle teknik ve özel uğraşı alanlarında çalışanların, sorunlarını çözmeye için ilk başvurdukları kaynağın fakülte veya kitap olduğu anlaşılmaktadır.

(9) «İstenilen görevler, bilgi ve yeteneğinize uygun mu?» sorusuna verilen yanıtların genel ortalamasının ancak % 59'unun «uygun» şeklinde olduğu belirlenmiştir.

(10) «Fakültemiz öğretim ve sınav şekilleri öğrenciyi ezberciliğe zorlamaktadır mı?» sorusuna % 80 «evet», % 20 «hayır» yanıtı verilmiştir.

(11) Fakülte öğrenimi esnasında en çok öğretici olan öğrenim ve çalışma şeklinin «derslere ait uygulamalar» olduğu (% 27), bunu ekskursiyon, plân ve projenin izlediği (% 20), derslerin ise üçüncü sırada geldiği (% 19) anlaşılmaktadır.

(12) «Öğrencilikte egemen olan düşünce, mesleğini öğrenmekten çok, diploma almak mıdır?» sorusuna % 76 «evet», % 24 «hayır» yanıtı alınmıştır.

(13) «Orman Fakültesi'nde gördüğünüz öğretim ve eğitim yerine, diğer bilim dallarında, örneğin Fen, Hukuk, vb. öğrenim görüp, daha sonra meslek içi deneyimlerle yetişseydiniz, bugünkü görevinizde aynı başarıyı gösterebilir miydiniz?» sorusuna genel ortalama hesaba göre % 39 «evet», % 61 «hayır» yanıtı verilmiştir. Fakat çeşitli dallarda çalışanların gruplara ayrılması yolu ile yapılan değerlendirmede ilginç sonuçlar ortaya çıkmıştır. Bu soruya: Yol Plân - Proje elemanları % 71, Başmüdürlük elemanları % 62, Fen Heyeti, Daire Başkanları, Başmüdür ve Müşavirler kademesi % 54 oranında «evet» yanıtını vermişlerdir.

(14) «Fakülte öğretimi, teknik uygulayıcıdan çok, yönetici ve plânlayıcı gibi üst basamak elemanı mı yetiştirmelidir?» sorusuna genel ortalama olarak % 39 «evet», % 61 «hayır» yanıtı alınmıştır.

(15) «Fakülte öğretim sistemi ne olmalıdır?» sorusuna verilen yanıtlar ve oranlarının aşağıdaki gibi olduğu belirlenmiştir :

- Öğretim süresi 4+1 olmalıdır (% 49)
- 1+3 şeklinde bölümlere ayrılmalıdır (% 18)
- 4 yıl lisans ve sonra lisans üstü olmalıdır (% 16)
- Öğretim süresi 5 yıla çıkarılmalıdır (% 10)
- Öğretim süresi 4 yıl kalmalı ve bazı dersler kaldırılmalıdır (% 4)
- Bugünkü şekli sürmeli (% 3).

(16). Akademik ormancılık öğrenimi yapmış olan orman mühendislerine duyulan gereksinim ile ilgili olan soruya alınan yanıtlar şöyledir :

(16.1) Orman Genel Müdürlüğü 1969 yılında 1805 Orman Yüksek Mühendisine sahip bulunduğunu, gelecek 10 yıl içinde bu sayının 2550'ye yükselmesi gerektiğini bildirmektedir.

(16.2) Orman Bakanlığı dışındaki kurumlarda 1969 yılında çalışan Orman Yüksek Mühendisi sayısının 75 olduğu, gelecek 10 yıl içinde bu sayının 104'e çıkması gerektiği aynı anket sorusuna verilen yanıtlar arasındadır.

(17) Orman Yüksek Mühendislerinin bulunduğu kademelerdeki yardımcı elemanların öğrenim düzeylerinin ne olduğuna ilişkin anket sonuçlarına gelince :

100 Orman Yüksek Mühendisinden 24'ünün ilkökul, 22'sinin ortaokul, 23'ünün lise ve 31'inin yüksek düzeyde öğrenim görmüş yardımcılarıyla çalışmakta olduğu, bu

yardımcıların % 36'sının bir meslek eğitimi görmemiş bulunduğu ve % 48'inin yetersiz olduğu anlaşılmaktadır.

(18) Orman Yüksek Mühendislerinin çalıştığı meslek içi dallara göre gruplandırılması sonucunda :

- % 60 Ormancılık yönetim ve işletmeciliğinde
- % 10'unun ağaçlandırma ve toprak korumada
- % 10'unun öğretim ve araştırma
- % 6'sının Orman Amenajmanında
- % 3'ünün orman yolları etüd ve plânlamasında
- % 1'i kereste fabrikalarında
- % 10'u başka çeşitli işlerde çalışmaktadır.

(19) Öğrencilerin anket sorularına verdikleri yanıtlara göre % 38'inin ağaçlandırma ve toprak koruma ile ilgili meslek dallarında çalışmayı arzu ettikleri ortaya çıkmıştır.

Buraya kadar yapılan açıklamalar, daha önce de değinildiği gibi 1969 yılında Fakültemiz öğretim ve eğitiminde yapılacak reorganizasyon için uzun süreli, bilimsel yöntemlere göre yapılan ayrıntılı bir çalışmadan sonra hazırlanan rapordan alınmıştır¹. Şimdi de konu ile ilgili başka bir çalışmaya ait sonuçlar özet olarak verilecektir.

Diğer ormancılık konularının da birlikte tartışıldığı 1978 yılında yapılan I. Ormancılık Yüksek Danışma Kurulu Toplantısı» nda konumuzla ilgili öneriler ve ileri sürülen fikirler ise şu şekilde özetlenebilir :

- Orman Fakülteleri yılda toplam olarak 150 tane Orman Mühendisi yetiştirmektedir; bu miktar azdır.
- Ormancılık uygulamasında hizmet şekli ve kapsamı gelişmekte ve değişmektedir. Orman Fakültelerindeki öğretim ve eğitim şeklinin bu değişen ve gelişen hizmetlere paralel olduğunu söylemek güçtür.
- Öğretim kurumları ile uygulayıcılar arasında sıkı bir işbirliği olması gerekir. Böylece uygulayıcılar, Fakültede öğrendikleri ile uygulamayı bağdaştırabilirler; yeni gelişmeleri izleyebilirler. Bunun için de öğretim elemanları, uygulayıcılar, uygulamada çalışan araştırmacılar, yöneticiler biraraya gelerek yurtiçi ve yurtdışı teknik ve bilimsel inceleme gezileri düzenlemeli ve bu gezi Orman Bakanlığı tarafından organize ve koordine edilmelidir.

3. ARAŞTIRMA VE UYGULAMA ARASINDAKİ İLİŞKİLERİN İNCELENMESİ

Yükseköğretim Yasasına göre Fakültemizin öğretim görev ve amaçları arasında «yüksek düzeyde bilimsel çalışma ve araştırma yapmak» olduğuna daha önce değinilmişti. Şimdi bu konu üzerinde durulacaktır.

¹ Bu değerli raporun hazırlanması için üstün bir çaba harcamış, büyük emekler vermiş olan Fakültemiz Öğretim Üyelerinden Prof. Dr. A. Kalıpsız, Prof. İ. Gülen ve Prof. T. Tokmanoğlu'na teşekkürü bir görev sayarım.

Bu konuda yapılmış çalışmalardan elde edilen sonuçlar şu şekilde özetlenebilir (KALIPSIZ, GÜLEN, TOKMANOĞLU 1969; PAMAY, KALIPSIZ, GÜLEN 1973; I. Ormanlık Yüksek Danışma Kurulu Yürütme Komitesi Raporu 1978) :

(1) Fakültemize Orman Teşkilâtından gelen soru ve problemlerin genellikle araştırma konusu yapılmadan, kanaat ve görüş bildirme şeklinde yanıtlandığı anlaşılmaktadır.

(2) Fakültemizin araştırma ve yayın yapma görevinde başarısızlıklara uğradığı bir gerçektir. Bunun nedenlerinin önem derecesine göre: zaman yetersizliği, ücret azlığı ve ilgisizlik, tahsisat, araç - gereç ve yardımcı eleman eksikliği, yönetim güçlükleri ve kişisel yetersizlik olduğu anket yanıtlarından anlaşılmaktadır.

(3) Orman Yüksek Mühendisi çalıştıran kurumların ancak 1/2 - 1/3'ünün Fakülte'den araştırma - yayın ve bilimsel toplantı konularında yardım bekledikleri ve bu yardımlaşmada katkılarının daha çok «*araç ve gereç yardımı*» şeklinde olabileceği anlaşılmaktadır.

(4) Fakültemiz öğrencilerine araştırmanın önemini kavrayabilecek ve mesleki yayınları ilgi ile izleyebilecek bir yeterlilik verilememektedir. Bu yüzden, Orman Yüksek Mühendisleri de araştırma ve yayınlara ilgisiz kalmaktadır.

(5) Orman Fakülteleri temel ve uygulamalı araştırmalar yapmakla yükümlüdür. Ormanlık Araştırma Kurumları ise uygulamalı araştırmalara büyük bir ağırlık vermek zorunluğundadırlar. Çünkü esas görevleri, ormanlık uygulamasında karşılaşılan sorunlara bilimsel açıdan çözüm getirmektir. Bu nedenle, uygulamalı araştırmaların konuları, bu sorunları çözecek, ülke ekonomisine katkıda bulunacak şekilde seçilmelidir. Bu husus, hem Orman Fakülteleri, hem de Ormanlık Araştırma Kurumları için sözkonusudur. Nevar ki, açıklanan ilkeler doğrultusunda araştırma konularının seçiminde ve sonuçların uygulamaya aktarılmasında bazı güçlükler ve başarısızlıklar vardır. Bunun nedenleri şu şekilde sıralanabilir :

(5.1) Bilimsel esaslara göre belirlenmiş uzun süreli bir ormanlık politikası olmadığından, bu doğrultuda gerekli görevleri yüklenilecek nitelikte bir araştırma örgütü kurulamamıştır.

(5.2) Bakanlık emrinde çalışan araştırmacının huzur içinde araştırma yapmasını sağlayacak yönetim engelleri ve politik baskıların ortadan kaldırılması, hiçbir zaman gerçekleştirilememiştir. Bu da araştırma kurumlarının personel bakımından süreklilik ilkesini, dolayısıyla araştırmaların organik bir bağ içinde ve plânlı bir şekilde yürütülmesini zedelemektedir. Ormanlık Araştırma Kurumlarında 1978 yılına kadar işe başhyanlardan % 70'inin ayrılmış olması, bunun en belirgin kanıtıdır (I. Ormanlık Yüksek Danışma Kurulu Raporu 1978).

(5.3) Fakülte ile Ormanlık Araştırma Kurumları arasında her bakımdan düzensizleşmiş sistematik bir ilişki olmadığı için, Ormanlık Araştırma Kurumlarının araştırma konularını seçme ve benzeri konularda bazı sorunları vardır. Araştırma konuları bulma ve seçme hususundaki sorunların bir nedeni de, uygulamada karşılaşılan güçlüklerin araştırma ile çözümlenebileceğine inanılmamasıdır. Böylece araştırma kurumunda çalışanlar, uygulamadan sorunlar getirilmediği için şikayetçidirler.

(5.4) Ormancılık Araştırma Kurumlarının örgütlenme ve çalışma şekli ile araştırma konularının seçimi «*Ormancılığın bir bütün olduğu ilkesi*» ne göre yapılmamaktadır.

(6) Araştırma için verilen ödenekler yetersizdir. Araştırma faaliyetinin çok pahalı bir çalışma olduğunun bilinci ile hareket edilmesi gerekmektedir. Son yıllarda Fakültemizin özellikle inceleme gezleri için ödeneklerinin ne kadar sınırlandırıldığı düşünülürse bu husustaki güçlükler kolayca anlaşılır.

(7) Araştırma sonuçlarının uygulamaya aktarılmasında sorunlar ve başarısızlıklar vardır. Bunun çeşitli nedenleri bulunmaktadır. Bunlardan biri uygulayıcıların, araştırmalardan elde edilen sonuçlarla kendi sorunlarını çözemeyeceğine inanmaları veya araştırma sonuçlarına güvensizlik duymalarıdır. Başka bir neden de yapılan araştırmalarda, uygulayıcılar için önemli ve kullanışlı olan sonuçların duyurulması - tanıtılması - bilgi verilmesi ve uygulanmasının sağlanması bakımından gerekli önlemlerin yeteri kadar alınmaması, bu konuda yeterli çabanın harcanmaması olabilir. Bu sorun her araştırma kurumu, hatta TÜBİTAK için de sözkonusudur. TÜBİTAK, uygulamaya dönük her projenin sonuçlarına ait bir «*Bilgi Profili*» çıkartmakta, sonuçları somut bir şekilde uygulayıcılara sunmaktadır. Fakat bundan da beklenen sonuç alınmadığından, araştırma sonuçlarının uygulayıcılar tarafından kullanılmasını mutlak olarak sağlama amacı ile çareler düşünülmektedir. Araştırma kurumlarının yaptırım gücü olmadığı için, sorun kolay çözülememektedir. Fakat sonuçların duyurulmasının bile bunda çok etkili olacağı düşünüülerek, TÜBİTAK - Tarım Ormancılık Grubu şimdiye kadar desteklediği 218 proje için birer sayfalık somut bulgular içeren değerli bir kitap meydana getirmiştir. Bu kitapta araştırma sonuçları «*Uygulanabilir Bulgular*» ve «*Daha Sonraki Araştırmalara Dayanak Olabilecek Bulgular*» olarak iki kısımda verilmiştir.

Ormancılık kesiminden TÜBİTAK projesi olarak şimdiye kadar sonuçlanmış 27 araştırma projesine ait sonuçları bu kitapta bulma olanağı vardır. Fakat TÜBİTAK'ta bu konu ile ilgili olarak yapmış olduğumuz çalışmalarda şu sonuca varmış bulunuyoruz: Araştırma sonuçları ne kadar pratik olursa olsun, bu sonuçlar uygulayıcıya ne kadar zamanında tanıtılıp haberdar olması sağlanırsa sağlansın, uygulamada kullanılmaları yine de gerçekleştirilememektedir. Bu nedenle, araştırma sonuçlarının uygulamaya aktarılması için bu bilgileri yaymak ve tanıtmak yanında, başka önlemlere de gereksinim vardır. Araştırma sonuçlarının uygulanması için etkin bir yol bulunması amacıyla araştırmacı ve yöneticilerin sıkı bir işbirliğine girmeleri, herhalde büyük yararlar sağlayabilir. Ancak bu şekilde araştırma sonuçlarını demonstrasyon ve uygulayıcı ile beraber çalışarak uygulamaya aktarma olanağı bulunmaktadır. Hatta araştırmaların plânlanması ve programlanması gibi, sonuçların uygulamaya aktarılması bakımından da bir plânlama ve programlama yapılmalıdır.

4. İNCELEME SONUÇLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ VE ÖZET

Buraya kadar yapılan açıklamaların, bugünkü durum da gözönünde bulundurularak bir değerlendirilmesi yapılırsa şu sonuçlara varılır :

1) Fakültemizde okutulan derslerin uygulama ve uygulamada yararlanma bakımından önem derecesine göre sıralanması, uygulayıcıların çalıştıkları meslekçi

çalışma alanına göre çok değişmektedir. Bununla birlikte, anket sonuçlarına göre genel olarak «Orman Botaniği» ve «Silvikültür» ün bu bakımdan ilk sırada geldiği söylenebilir.

2) Öğretim ile ilgili olarak 1969 yılında önerilen 21 tane yeni dersten önem derecesine göre ilk 8 sırayı alan ve bu bakımdan aldıkları puanlar, o tarihte okutulmakta olan derslerin ortalama önem derecesine ait puanlardan da yüksek olan derslerin sekizinin de (Yönetim ve Organizasyon, İdare/Halk İlişkileri, İstatistik Metodlar, Jeoloji, Meteoroloji ve Klimatoloji, Makine Bilgisi, Fıdanlık Tekniği, Bilimsel Araştırma Yöntemi) bugün öğretim programımıza alınmış olması, o zaman yapılan önerinin ne kadar gerçekçi olduğunu göstermektedir. Hatta önerilen derslerden ilk 8 sırayı alanlardan daha düşük puanla değerlendirilmiş bulunan 3 tanesi daha bugün Lisans üstü programında okutulmaktadır (Kavak Yetiştirme, Pazarlama, Orman Vejetasyon Bilgisi). Bu derslerin öğretilmesine ait öneri 1969 yılında yapıldığına göre, bu husustaki zaman kaybı, tartışmaya açıktır.

3) Yüksek Ormancılık öğrenimi yapmış Mühendislere olan gereksinim konusuna gelince :

Yapılan anket sonuçlarına göre 1969 yılında 1805 tane Orman Yüksek Mühendisinin görev yaptığı, bu gereksinimin 10 yıl içinde 2550'ye yükseleceği anlaşılmaktadır. Aşağıdaki çizelgeden görüleceği üzere, bu miktara 7 yıl sonra, yani 1976 yılında ulaşılmıştır. 1977-1982 yılları arasında yalnız İ.Ü. Orman Fakültesi'nden 706 mühendis diploma almıştır. Böylece Orman Yüksek Mühendisi ve Mühendis sayısı sadece Fakültemiz hesaba katılarak 3300'ü bulmuştur.

Orman Yüksek Mühendislerinin Mesleki Çeşitli Dalları Dağılım Çizelgesi¹

Mesleki Çalışma Alanları	1969		1976		1981/1982	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Yönetim - İşletmecilik (Orman Bakanlığı - Orman Genel Müdürlüğü, Milli Parklar)	1084	60	2241	86.6	3200?	76.5
Araştırma ve Öğretim	180	10	—	—	226	5.4
Ağaçlandırma Genel Müdürlüğü (Ağaçlandırma ve Toprak Koruma)	180	10	246	9.5	430	10.2
Orüs Genel Müdürlüğü (Devlet Kereste Fabrikaları)	18	1	68	2.7	85	2.0
Orkøy Genel Müdürlüğü	—	—	32	1.2	241	5.9
Orman Amenajmanı, Orman Yolları Etüd Plânlama	163	9	—	—	—	—
Diğer çalışma alanları (Teknik - ticaret - yönetim)	180	10	—	—	—	—
T o p l a m	1805	100	2587	100	4182?	100

1) Kalıpsız, Gülen ve Tokmanoğlu 1969, Yazıcı 1978, V. beş Yıllık Kalkınma Plâni.

Son yıllarda Orman Fakültelerini bitirenlerin hepsi göreve atanmadığına göre Orman Mühendislerine olan gereksinim ile bu akademik personelden yararlanma olanaklarının bilimsel yöntemlerle belirlenmesi konusuna eğilimesi zorunluğudur.

4) Uygulamada çalışanların 1969 yılında % 60'ının, 1976 yılında ise % 86.6 sının yönetim ve işletmecilik alanında çalışması ve ençok eksikliği duyulan bilgi ve yetenek çeşitlerinin de bu alanda olması çok ilginçtir. Bu gerçek, bu alanda öğretim bakımından bazı değişiklikler gerekıp gerekmediği sorunu ortaya çıkarmaktadır.

5) Uygulamada çalışan mühendislerden, karşılaştıkları teknik ve bilimsel bir sorunu çözmek için «*kitaba başvuruların*» oranının % 59 olması; buna karşılık Fakültemizin bilimsel yayınlarına yeteri ölçüde ilgi duymamalarının nedeni olarak «*ya-yından haberdar olmamayı*» göstermeleri konusu üzerinde durmak ve çözümü güc olmayan bu sorunu ortadan kaldırmak gerekir. Ayrıca bu ilgi derecesi Fakültemizin yapacağı her türlü bilimsel yayının (kitap veya makale) nekadardır önemli olduğunu göstermektedir.

6) Yapılan ankette, «Fakültemiz öğretim ve sınav şekillerinin öğrenciyi ezberciliğe zorlamakta mıdır?» sorusuna % 80 «*evet*», yanıtının alınması düşündürücüdür. Bu sonuç, öğrenciyi daha iyi yetiştirme bakımından bu konu üzerine eğilmenin gerekliliğini göstermektedir. Örneğin başka bir anket sorusuna verilen yanıtta Fakülte öğrenimi sırasında ençok öğretici olan öğrenim ve çalışma şeklinin «*derslere ait uygulamalar*» ve ikinci sırada «*ekskürsyonlar*» olduğuna ait yanıtlar, bu sorunun çözümüne ışık tutmaktadır. Bu durum karşısında, öğretim yöntemi üzerinde dikkatle durulması gereği ortaya çıkmaktadır. Fakat öğrenci sayısının gittikçe artırılması «*derslere ait uygulamalar*» bakımından karşılaşılan sorunlara çok daha önemlerini katmakta, konuyu içinden çıkılmaz hale getirmektedir. Hatta, bu nedenle birçok Fakülte'lerde uygulamaların yapılamaz hale gelmesi gibi acı bir gerçeğe karşı karşıya bulunmaktadır.

7) «Fakülte öğretimi, teknik uygulayıcıdan çok, yönetici ve plâncı gibi üst oasamak elemanı mı yetiştirmelidir?» sorusuna % 61 oranında «*hayır*» yanıtı alınmıştır. Buna karşılık 1976 yılı kayıtlarına göre, Orman Yüksek Mühendislerinin % 86.6'sı Yönetim - Organizasyon ve İşletmecilik gibi «*Yönetim ve Plâncı*»nın ağır bastığı işlerde çalıştırılmaktadır. Bu olgu, uygulayıcıların öğretim şekli veya formasyonu hususunda duydukları arzu ile gerçek uygulama arasında bir çelişki olduğunu göstermektedir.

8) Fakülte'deki öğretim süresi ve sistemi konusundaki düşüncelere gelince

1969 yılında yapılan ankette alınan yanıtlarda öğretim süresinin 4+1 olması şeklindeki öneriler çoğunluktadır (% 49). Geriye kalan % 51 oranı, 6 ayrı seçeneğe dağılmış bulunmaktadır. Bugün uygulanmakta olan 4 yıl lisans ve 2 yıllık lisans üstü öğretim şekli 1969 yılında yapılan ankette % 16 oranında bir kabul görmüştür. Daha önce de değinildiği gibi, Orman Yüksek Mühendislerinin çalıştığı mesleki dallara göre % 80'den çoğunun halen Yönetim ve İşletmecilikte çalıştığı düşünülürse, Fakültemizde bir bölüm öğretimine gitmenin gerekli olmadığı sonucuna varılır. Hatta bu konuda 1976 yılındaki duruma göre Orman Ürünleri Endüstrisinin

de ancak 63 Orman Mühendisinin çalıştığı düşünülürse, Fakültelerimizde halen yapılmakta olan «Orman Endüstrisi Bölümü Öğretimi», özellikle bu bölümü bitiren Endüstri Mühendislerinin geleceği konusu ile, alınabilecek bazı önlemlerin neler olabileceği hususunun ayrıntılı ve ciddi olarak incelenip tartışılması ve mevcut sorunların çözümü için çare aranması gerekir.

Fakültemizin öğretim süresi ve Bölüm Öğretimi bakımından üzerinde durulması gereken ayrı bir konu daha vardır. Daha önce de değinildiği gibi, öğrencilerin anket sorularına verdikleri yanıtlara göre % 38'inin ağaçlandırma ve toprak koruma ile ilgili meslek dalında çalışmak istedikleri anlaşılmaktadır. Gerek bu husus, gerekse 1960'lı yıllardan bu yana yapılan ağaçlandırma çalışmaları ve bunun ülkemizin geleceği açısından önem derecesi gözönünde bulundurulursa, Fakültemiz için 1969 yılında önerilen «Ağaçlandırma ve Toprak Koruması Bölümü» kurulması konusunun, bugünkü yasal düzenlemeler çerçevesi içinde, aynı amaca varmayı sağlayacak olan başka bir şekli ile ele alınıp incelenmesi çok yönlü yararlar sağlayabilir.

9) Araştırma faaliyeti ile uygulama arasındaki ilişkilere gelince :

Fakültemizde, öğretim için gerekli olan ve ders materyali olarak ülkemiz koşullarına ait örnekler vermek, yöntem geliştirmek ve benzeri amaçlar için «temel araştırmalar» yapılması zorunluluğu vardır. Diğer yandan da uygulamada karşılaşılan sorunları çözmek amacı ile «uygulamalı araştırmalar» yapılması gerekir. Bu araştırmaların hemen hemen tamamı Fakültemiz tarafından yayımlanmaktadır. Fakat araştırma sonuçlarının uygulamaya aktarılmasında güçlükler vardır. Orman Fakültelerimiz ve Ormanlık Araştırma Kurumlarının araştırma yapma, konu seçme, sonuçların uygulamaya aktarılmasında karşılaştıkları güçlükler ve bu konudaki sorunlar çeşitli olup, nedenleri şu şekilde özetlenebilir :

- Araştırmalar için yeterli ödenek verilmemektedir.
- Uygulamada çalışanların ancak yarısı veya üçtebiri Fakülteden araştırma ve yayın için yardım isteme gereğini duymaktadırlar.
- Fakültemiz öğretiminde öğrencilere araştırmanın önemini kavrayabilecek ve mesleki yayınları ilgi ile izleyebilecek bir eğitim ve yeterlilik verilememektedir.
- Fakülte ile Ormanlık Araştırma Kurumları arasında sistemli ve sürekli bir ilişki ve işbirliği sağlanamamıştır.
- Uygulamada çalışanların karşılaştığı sorunların araştırmalar ile çözümlenebileceğine ilişkin inanç tam değildir.
- Bakanlık kuruluşlarında çalışan araştırmacının huzur içinde ve geleceğe güven duyarak çalışmasını ve araştırma yapmasını sağlayacak koşullar temin edilememiştir. Bu hususta önemli derecede olumsuz etkileri olan yönetim engelleri ve politik baskılar hiçbir zaman ortadan kaldırılamamıştır.

Bu inceleme yazısının dar sınırları içinde en önemli yanlarına değinilmeye çalışılan «Ormanlık Öğretimi ile Uygulama Arasındaki İlişkiler» konusu, çok yönlü ve çözümlü güç olan bir sorundur. Bu nedenle çağdaş bir öğretim ve eğitim yapılıbilmesi için, organizasyon ve plânlamaya esas olacak daha birçok bilimsel araştırma ve incelemeler gerekmektedir. Yalnız, bu inceleme yazısını okuyanların aklına gelebilecek bir hususa değinilmekte yarar görülmüştür. Gerçekten, yüksek öğretimin bugün içinde bulunduğu duruma bakılarak şöyle bir soru ortaya atılabilir: Bugün yüksek öğretimde «aylık» olarak ifade edilebilecek kısa periyodlarla temelden değişikliklerin yapıldığı şu yıllarda, 1969 yılında yapılan bir araştırmaya ağırlık verilerek konunun işlenmesi doğru mudur? Bu husus yazar tarafından da düşünül-

mesine karşın, aşağıda açıklanan nedenlerle, ismi anılan çalışmadan geniş çapta yararlanılmıştır :

(1) Konumuzla doğrudan doğruya ilişkili bulunan, Orman Fakülte'lerimizin öğretim ve eğitim sorunlarına bu derece çok yönlü ışık tutan ve konuya bu şekilde bilimsel yöntemlerle yaklaşım sağlayan başka bir araştırmaya tarafımdan rastlanmamıştır.

(2) Araştırmanın içeriği ile bugünkü durum karşılaştırıldığında, bu araştırmanın halâ güncelliğini koruduğu kanaatine varılmıştır. Bu araştırma ile 1969 yılında önerilen derslerin büyük bir kısmının 1980'li yıllarda Orman Fakülte'lerinde okutulmaya başlanması bu kanaati haklı gösteren önemli bir kanıttır.

(3) Yüksek Öğretim Kanunu ile öğretim sisteminde yapılan bazı değişikliklerin, bu çalışmada ayrıntılı olarak işlenmesi, bu çalışma ile bugünkü durum arasında bir köprü kurulabileceğini göstermektedir.

(4) Bu çalışmada sözkonusu edilip, üzerine parmak basılan birçok sorunların bugün halâ çözümlenememiş bulunduğu bir gerçektir. Bu hususta, ismi anılan araştırmada anahtar bilgiler bulunmaktadır.

Yukarıda açıklanan nedenlerle ismi anılan inceleme ve araştırma sonuçlarından geniş ölçüde yararlanılması uygun bulunmuştur.

İkinci bir husus olarak da «*Park - Bahçe ve Peyzaj Mimarisi*» öğreniminin bugünkü durumunun niçin tartışma konusu yapılmadığı düşünülebilir. Fakülte'mizde bu öğrenimin bir «*Bölüm Öğrenimi*» olacak kadar önem kazanması ve Fakülte'miz tarafından yetkili kuruluşlara bir «*Park - Bahçe ve Peyzaj Mimarisi Bölümü*» açılması için başvuruda bulunulması nedeni ile bu konu üzerinde durulmamıştır.

Yüksek Öğretim ile uygulama arasındaki ilişkiler sadece Ormancılık için değil, diğer dallar için ülkemiz bakımından son derece önemli olduğundan, bu konunun sürekli olarak incelenme ve araştırılması gerekmektedir. Böylece hem aksaklıklar giderilmiş, hem de çağdaş bir öğretim ve eğitimin yapılabilmesi için gerekli temel ilkeler belirlenmiş olacaktır.

K A Y N A K L A R

İNAL, S., 1968. *Türkiye'de Ormancılık Yüksek Öğretimi*, İ.Ü. Yay. No. 1270, O.F. Yay. No. 123.

KALIPSIZ, A. - GÜLEN, İ. ve TOKMANOĞLU, T. 1969. *İ.Ü. Orman Fakültesi'nin Öğretim ve Eğitim Sorunları ve Çözüm Yolları Hakkında Rapor*.

ORMANCILIK YÜKSEK DANIŞMA KURULU YÜRÜTME KOMİTESİ, 1978. *I. Ormancılık Yüksek Danışma Kurulu Raporu*. Orman Genel Müdürlüğü Yayınları, Sıra No. 625, Seri No. II, Ankara.

PAMAY, B. - KALIPSIZ, A. ve GÜLEN, İ., 1973. *Türkiye'de Ormancılık Araştırmalarının Örgütlenmesi ve Çalışma Prensipleri Üzerine Teklifler*. Orman Fakültesi Dergisi, Seri B, Cilt XXIII, Sayı 2.

SHIRLEY, H.L. ve GRAVES, P.F., 1968. *Türkiye'de Ormancılık Eğitimi*, Orman Genel Müdürlüğü, Ankara.

TÜBİTAK - TOAG, 1982. *TÜBİTAK Tarafından Tarım ve Ormancılık Alanlarında Desteklenen Projelerin Uygulamaya Yönelik Bulguları (Teksir)*.

YAZICI, K., 1978. *Orman Bakanlığı Organizasyonunda Yönetimin Mahiyeti ve Mahiyeti Üzerinde Araştırmalar*. Orman Fakültesi Dergisi, seri A, cilt XXVIII, sayı 1.